Gloria Vickov

TERMINOLOŠKA PREVIRANJA U TEORIJSKOM ODREĐIVANJU DISKURSNIH OZNAKA

mr. sc. Gloria Vickov, Filozofski fakultet, Split, pregledni rad

UDK 81'33
81'42

Iako je tijekom posljednja tri desetljeća proučavanje diskursnih oznaka postalo predmetom intenzivnog interesa lingvističkih stručnjaka, još uvijek ne postoji jedinstvena empirijski utemeljena teorija o ovim jezičnim jedinicama. Razlog tomu, između ostalog, leži u terminološkim previranjima koja predstavljaju ozbiljan problem i za svakoga novodošljaka u ovo područje lingvističkih istraživanja. U široku spektru različitoga nazivlja s često tek iznijansiranim razlikama u teorijskoj identifikaciji diskursnih oznaka rad se okreće najučestalijim terminima i sintetizira temeljne teorijske odrednice koje se vezuju uz svakog od njih.

Ključne riječi: *diskursne oznake; diskursne čestice; konektori; pragmatičke oznake; jezične jedinice; termin*

1. Uvod

Kada ih je 1976. godine Robert Longacre (u Fischer, 2006) nazvao "misterioznim partikulama" (engl. *mystery particles*), možda nije ni slutio da će diskursne oznake (riječi/izrazi poput *dakle, štoviše, znaš, hm, drugim riječima* itd.) u sljedećih tridesetak godina toliko zaokupiti pažnju lingvističkih stručnjaka da će njihovo znanstveno proučavanje prerasti u pravo, kako ga je Fraser (1999: 932.) nazvao, "rastuće tržište u lingvistici". Uistinu, diskursne oznake postale su predmetom toliko intenzivnog interesa brojnih lingvista različitih teorijskih i empirijskih orijentacija da je danas vrlo teško sintetizirati rezultate njihovih istraživanja u koherentnu i konzistentnu cjelinu, a što otežava integriranje njihovih nalaza u okvire empirijski utemeljene teorije (Schiffrin, u Schiffrin i dr., 2001).

Ono što je zasigurno jedna od početnih prepreka u iznalaženju jedinstvene teorije o diskursnim oznakama naglašena je neusuglašenost oko izbora samoga naziva tih jezičnih jedinica. Terminološko kolebanje biva ozbiljnom poteškoćom i svakomu novodošljaku u ovo područje lingvističkih istraživanja. Često se o istim riječima/izrazima govori pod okriljem različitoga nazivlja, s tek iznijansiranim razlikama u lingvističkim obilježjima.

Iako se većina postojećih teorijskih pristupa podudara u prepoznavanju diskursnih oznaka kao svojevrsnih konektora, odnosno veznih sredstava koja signaliziraju odnose među sastavnicama diskursa/teksta pridonoseći njihovoj koherentnosti i logičkoj povezanosti, oni nude i široku lepezu različitoga nazivlja pod kojim svrstavaju ove jezične jedinice. Kompleksnost terminološkog problema izražena je do te mjere da Borderia (2008: 1413) o ovom aspektu proučavanja diskursnih oznaka govori kao o "terminološkoj džungli". Dovoljno je reći da, primjerice, Brinton (1996: 29) navodi čak više od dvadeset, a Fraser (1998: 301) petnaest naziva s djelomično preklapajućim referencijama. Bivajući predmetom zanimanja mnogih lingvista različitih teorijskih orijentacija, diskursne se oznake u stručnoj literaturi prepoznaju i kao *upućivački izrazi* (engl. *cue phrases,* Knott i Dale, 1994), *diskursni konektori* (engl. *discourse connectives,* Blakemore, 1992), *diskursni operatori* (engl. *discourse operators,* Redeker, 1991), *rečenični konektori* (engl. *sentence connectives,* Halliday i Hasan, 1976), *pragmatičke oznake* (engl. *pragmatic markers,* Fraser, 1988, 1990., Schiffrin, 1987), *pragmatičke čestice* (engl. *pragmatic particles,* Ostman, 1981), *diskursne čestice* (engl. *discourse particles,* Schourup, 1985) itd. Širok spektar različitih naziva odraz je manjih ili većih različitosti u pristupima diskursnim oznakama, pri čemu uočavamo da izdiferencirana terminologija prvenstveno proizlazi iz različitih definicija koje zatim dovode i do različitih klasifikacija tih jezičnih sredstava te do razmimoilaženja u identificiranju njihovih funkcija. O ovom će pitanju Ying (2007: 53) zamijetiti: "Iako istraživanje uloge diskursnih oznaka privlači pažnju brojnih stručnjaka, još uvijek nije postignut dogovor oko odabira termina za diskursne oznake... Svaka definicija diskursne oznake odražava različite stavove prema pitanju ujednačenosti ili neujednačenosti kategorije diskursnih oznaka. Izgleda da lingvisti još uvijek oklijevaju dati jedan univerzalni termin za ove lingvističke jedinice zbog toga što svaki od termina ima sebi svojstvenu nijansu koja ga odvaja od ostalih."

Kakve se nijanse teorijske identifikacije kriju pod okriljem određenoga naziva pokušat ćemo rasvijetliti u nastavku rada. Pritom ćemo uzeti u obzir one termine koji se u referentnoj literaturi uočavaju kao najučestaliji i čija se uporaba bilježi u velikom broju lingvističkih studija različitih teorijskih opredjeljenja.

2. U terminološkom labirintu

Sudeći prema relevantnoj literaturi, najšire je zastupljen naziv diskursna oznaka (engl. discourse marker). Jedan od najranijih zapisa o diskursnim oznakama kao lingvističkom entitetu, iako tek u vidu nekoliko površnih komentara, donose Labov i Fanshel opisujući uporabu engleskog izraza *well* (hrv. *dakle, evo*):

> "Kao diskursna oznaka well upućuje natrag na neku temu o kojoj su sugovornici već izmijenili mišljenje. Kada je well prvi element u diskursu ili predmetu razgovora ova je referenca potrebna za nenaznačenu temu od zajedničkog interesa" (1977: 156, u Fraser, 1999).

Šest godina poslije, točnije 1983., Levinson uočava diskursne oznake kao skupinu jezičnih izraza koji su zbog svojih vlastitih specifičnih svojstava vrijedni znanstvenog istraživanja. Ne dajući im nikakav poseban naziv, kratko ih komentira:

> "... u engleskom i, bez sumnje, u većini drugih jezika postoje mnoge riječi i izrazi koji naznačavaju odnos između nekog izričaja i prethodnog diskursa. Primjeri za to su but, therefore, in conclusion, to the contrary, still, however, anyway, well, besides, actually, all in all, so, after all itd. u svojoj uporabi na početku rečenice... izgleda da ove riječi naznačavaju , često na vrlo složeni način, kako je izričaj, u kojemu se one nalaze, odgovor na ili nastavak nekog dijela prethodnog diskursa" (Levinson, 1983: 87-88, u Fraser, 1999).

Detaljnije upućivanje na diskursne oznake kao na zasebnu cjelinu jezičnih izraza, pri čemu ih eksplicite naziva diskursnim oznakama, donosi Zwicky:

> "Unutar velike kolekcije stvari koje nazivamo partikulama, u engleskom i, općenito u jezicima pronalazimo barem jednu gramatički značajnu skupinu jezičnih jedinica. Nazivali su ih diskursnim partikulama i usklicima; ovdje ću ih nazvati diskursnim oznakama... Na osnovi distribucije, prozodije i značenja za diskursne oznake se može reći da tvore skupinu. No, kao i partikule koje smo razmatrali... one su prije neovisne riječi nego klitike..." (Zwicky, 1985: 303).

Zwicky ističe da se diskursne oznake moraju odvojiti od drugih funkcionalnih riječi, da se često pojavljuju na početku rečenica s ciljem nastavljanja razgovora te da su prozodički neovisne - stankama i intonacijskim lomovima prozodički odvojene od konteksta koji ih okružuje. Zwicky također naglašava pragmatičku funkciju diskursnih oznaka, tj. njihovu ulogu u povezivanju određenog jezičnog iskaza s većim diskursom.

Najveći konkurent nazivu diskursna oznaka naziv je diskursna čestica (engl. discourse particle) koji je dominirao sve do sredine 1980-ih. Iako Schourup (1999) prepoznaje diskursnu oznaku kao najpopularniji naziv kojemu se naposljetku i sam priklanja, ipak je u svome ranijem radu (1985) upotrebljavao naziv diskursna čestica koji, u novije vrijeme, upotrebljava Aijmer (2002) i znanstvenici koji ovo područje jezične produkcije istražuju u drugim jezicima, kao što su njemački (Fischer i Drescher, 1996; Diewald i Fischer, 1998, u Fischer, 2006), francuski (Hansen, 1998; Nemo, u Fischer, 2006), kineski (Lee-Wong, 2001), danski (Zeevat, u Fischer, 2006) itd.

Glavni razlog preferencije termina *diskursna oznaka* u odnosu na termin *diskursna čestica* Schourup vidi u činjenici da je "*čestica* tradicionalno sintaktički termin" (ibid: 229) koji, kao takav, ne može pokriti varijetet sintaktičkih skupina lingvističkih jedinica uobičajeno smatranih diskursnim oznakama. Osim toga, sam naziv *čestica* posjeduje

problematičnu referencijalnu širinu koja se nastavlja na naziv *diskursna čestica* dajući mu neprecizne, nejasne konture čak i onda kada se *diskursna čestica* javlja kao sintaktički naziv. *Čestica* se, naime, ponekad odnosi na elemente nepromjenjivih vrsta riječi poput veznika, prijedloga, uzvika i priloga; ponekad se pak primjenjuje na sve nepromjenjive vrste riječi osim priloga, veznika i prijedloga, a češće, ipak, što je važnije za uporabu termina *diskursna čestica*, *čestica* se primjenjuje na jezične jedinice koje se ne uklapaju lako ni u jednu strogo definiranu vrstu riječi. Ovdje se Schourup poziva na Zwickyijevu tvrdnju da se *čestica* obično odnosi na jezične jedinice koje imaju idiosinkratične distribucije i osobitu semantiku te da su čestice zapravo one riječi koje su preostale nakon što su se sve druge riječi rasporedile u sintaktičke kategorije (Zwicky, 1985: 292, u Schourup, ibid.). Prema Sesar (1992: 252), pravo određenje čestica treba tražiti na funkcionalnoj (sintaktičkoj), a ne na morfološkoj razini, odnosno da bi ih se identificiralo kao samostalnu vrstu riječi, treba se provjeriti njihova samostalnost u sintaktičkoj strukturi. Prave bi čestice tako bile imperativno-optativne (*neka, da*...), potvrdno-niječne (*da, ne*...) i upitne (*li, zar*...), dočim bi se sve ostale vrste moglo zapravo smjestiti u postojeće leksičke kategorije.

S obzirom na referencijalnu razliku između naziva diskursna čestica i diskursna oznaka, Schourup upućuje na neodređenost reference pojma čestica, što dovodi do toga da diskursna čestica obuhvaća daleko šira područja nego diskursna oznaka. Fischer (1998, u Schourup, ibid.), na primjer, uključuje u kategoriju diskursnih čestica uzvike poput *ouch!* i riječi poput *mhm* i *no*, koje, inače, ne spadaju u tipične diskursne oznake. Iako, s druge strane, termin diskursna oznaka ima uži opseg referencija, zbog čega podliježe preciznijim pokušajima definiranja, nikako se ne može reći da diskursna oznaka ima dogovorenu, utvrđenu referencu; u okviru svog ograničenoga referencijalnog opsega diskursna oznaka se upotrebljava na izuzetno mnogo različitih načina. No, unatoč tome, zaključuje Schourup (ibid.), moguće je identificirati manju skupinu obilježja na kojima počivaju, s manje ili više sličnosti, gotovo sve varijante uporabe termina diskursna oznaka. Riječ je, među ostalim, o sljedećim obilježjima: sposobnost povezivanja (diskursne oznake se upotrebljavaju za povezivanje iskaza ili drugih dijelova diskursa), fakultativnost (diskursne oznake su sintaktički i semantički fakultativne; sintaktički, u smislu da njihovo uklanjanje ne mijenja gramatičnost rečenice u kojoj se nalaze, a semantički, u smislu da u slučaju njihova izuzimanja iz rečenice semantički je odnos koji signaliziraju još uvijek dostupan slušatelju, iako ne više na eksplicitan način), slaba povezanost s ostalim dijelovima rečenice, sklonost prema početnoj poziciji u diskursnom segmentu koji označavaju, tendencija pojavljivanja uglavnom u govorenome jeziku i dr.

Iznimno detaljan prikaz terminološke dileme na relaciji diskursna čestica – diskursna oznaka nalazimo u zborniku *Approaches to Discourse Particles* koji, pod uredništvom Kerstin Fischer (2006), ne samo što ocrtava svu složenost i važnost proučavanja diskursnih oznaka i pragmatičkih čestica kao vrste važnih jedinica u diskursu nego pokazuje bogatstvo i fine nijanse kakve nalazimo u istraživanjima jezikoslovnih disciplina kao što su lingvistika diskursa i lingvistička pragmatika.

Zbornik obuhvaća dvadeset i dvije studije istaknutih lingvista različitih profila (spomenimo samo neke: Karin Aijmer, Bruce Fraser, Maj-Britt Mosegaard Hansen, Diana M. Lewis, Deborah Schiffrin, Anne-Marie Simon-Vandenbergen i Gisela Redeker) koji donose svoja objašnjenja posebnosti diskursnih oznaka/čestica preko definicija, određenja funkcionalnog opsega jedinica, višefunkcionalnih modela, proširenja teorijskih okvira itd. Zbog neusuglašenosti oko terminološkog aspekta, koji je ujedno i polazišna točka istraživanja, autori su, objašnjava Fischer (ibid.) u uvodnoj studiji, prije predstavljanja svojih teorija, pozvani na zanimljivu raspravu preko elektroničke pošte i to, između ostaloga, u vezi s odabirom zajedničkog termina za jezične jedinice o kojima je riječ. Tom je prigodom Bruce Fraser upozorio kako je za njih, kao sudionike rasprave, svako međusobno komuniciranje o toj temi gotovo nemoguće dok se prethodno ne utvrdi zajednički nazivnik za diskusiju. Iako svjesni akutnosti terminološkog problema, koji zapravo odražava konceptualne različitosti, autori nisu postigli konsensus u odabiru zajedničkog termina. Čak se razmišljalo i o eventualnoj uporabi termina diskursna riječ (engl. discourse word, od općeg francuskog naziva mots de discours), ali su se znanstvenici složili da je taj naziv preuopćen da bi se mogao upotrijebiti. Naposlijetku se u više od polovice priloga odlučilo za termin diskursna oznaka, dok se ostatak tekstova priklonio nazivu diskursna čestica. S obzirom na takav omjer u zastupljenosti dvaju termina, pomalo čudi naslov knjige u kojemu je upotrijebljen naziv diskursna čestica. Tu je, zamjećujemo, vjerojatno došao do izražaja uredničin osobni stav prema kojem je diskursna oznaka funkcionalistički termin bez jasnog semiotičkog statusa, dok diskursna čestica sugerira fokusiranje na male nepromjenjive riječi koje su labavo integrirane u strukturu rečenice ili iskaza. Po njezinu mišljenju, diskursna čestica je termin suprotstavljen nenaglasnicama, punim riječima i tzv. graničnim morfemima. Uporabom toga naziva razdvajaju se diskursne čestice/oznake od većih entiteta kao što su to frazni idiomi koji mogu imati slične funkcije.

S druge strane, diskursna oznaka smatra se čisto funkcionalnim, u stručnoj literaturi najčešće korištenim terminom[1] koji uključuje najširi spektar jezičnih jedinica. Fischer (ibid.) priznaje prednost uporabe toga termina utoliko što funkcionalnom karakterizacijom možemo izbjeći nepotrebna formalna ograničenja. Naime, mnoge se jezične jedinice, obično nazvane diskursnim česticama, zapravo sklanjaju i nisu male riječi već oblici koji se sastoje od više od jedne riječi ili su se razvile iz složenih jedinica (npr. engl. I know ili I mean ili tal. guarda). Ipak, Fischer upozorava na nekoliko otvorenih pitanja u vezi s čisto funkcionalnim definicijama, a koje pretpostavljaju uporabu termina diskursna oznaka.

Prvo, mnoge funkcije koje mogu vršiti diskursne čestice/oznake, mogu vršiti i druge jezične jedinice. Na primjer, stavovi se mogu izreći, među ostalim, modalnim glagolima, prilozima ili umetnutim rečenicama. Funkcije povezivanja također mogu vršiti veznici i govorne fraze. Stoga se postavlja pitanje može li se pronaći određeni

[1] D. M. Lewis (u Fischer, 2006: 57) ističe kako je termin *diskursna oznaka* najčešći termin u diskusijama vezanima za proučavanje relevantnih podataka iz engleskoga jezika.

opseg funkcija koji bi se mogao upotrijebiti za identificiranje određene diskursne čestice/oznake. Izgleda da su funkcije, za koje se vjeruje da ih vrše jezične jedinice o kojima je riječ, ekstremno različite i da im je jedino zajedničko svojstvo činjenica da ih mogu vršiti navedene jedinice. Ovdje postoji, upozorava Fischer, realna opasnost da definicija postane cirkularna: "... diskursnim oznakama nazivamo one jedinice koje vrše funkcije diskursnog označavanja, a funkcijama diskursnog označavanja nazivamo one koje realiziraju diskursne oznake" (Ficher, ibid: 5).

Drugo, čisto funkcionalna klasifikacija ne bi omogućila distinkciju prema veličini jezične jedinice i stupnju idiomatizacije ili gubitku semantičkoga značenja. Istovremeno, istraživanja diskursnih čestica/oznaka obično se koncentriraju na jedinice koje su prototipično čestice, konektori ili fiksne fraze poput *you know* (hrv. *znaš*) ili *I mean* (hrv. *mislim*). Drugim riječima, istraživanje može biti ograničeno na ispitivanje leksikaliziranih jedinica s idiomatičnim značenjima (pri čemu su prototip čestice), a da pritom ne bude otvoreno funkcionalno sličnim, slobodno konstruiranim frazama ili rečenicama. Tako se, na primjer, preformulacije, oklijevanja, pogrešni počeci i stanke, unatoč njihovoj funkcionalnoj sličnosti s predmetnim jezičnim jedinicama, ovdje obično ne uzimaju u obzir. Izbor termina na relaciji diskursna čestica – diskursna oznaka reflektira se stoga u tome koliko su eksplicitne odluke o formalnim aspektima jezičnih jedinica o kojima govorimo.

Sljedeću poteškoću vezanu za uporabu termina diskursna oznaka Fischer vidi u njegovu nejasnom semiotičkom statusu, pri čemu izdvaja tri različite pozicije. S jedne strane, imamo stajalište da diskursne čestice/oznake ništa ne označavaju, nego da, poput svakog drugog lingvističkog znaka, kreiraju značenja pa se stoga bitno ne razlikuju od ostalih leksičkih jedinica (mnogi autori smatraju da predmetne jezične jedinice imaju određeno inkodirano značenje). Ovdje se postavlja pitanje kakva bi mogla biti priroda toga značenja, ako su ove jedinice pak samo oznake.

S druge strane, pretpostavlja se da označavanje i kreiranje značenja nisu u opreci i da razmatrane jezične jedinice mogu zapravo vršiti oboje: označiti određena značenja, na isti način na koji sociolingvističke varijable odražavaju određene situacije formalnosti, moći, solidarnosti i sl., ali i kreirati ta značenja. Ovdje pak pitanje glasi – mogu li se i kako razlikovati ta dva procesa i je li termin diskursna oznaka prikladan s obzirom na to da se fokusira na samo jedan od dva različita interpretativna mehanizma.

Treća pozicija upućuje na svojstvo diskursnih čestica/oznaka da imaju proceduralno ili instruktivno značenje, što ih, kao lingvističke znakove, razlikuje od drugih leksičkih jedinica. Ovdje Fischer (ibid.) u potpunosti prihvaća termin diskursna oznaka jer tako označene jedinice i ne čine ništa drugo nego vode interpretaciju "stvarnih" znakova.

Rezultate terminološke diskusije Fischer vizualizira grafičkim prikazom (v. sl. 1.) iz kojeg je razvidno da se predmetne jezične jedinice mogu definirati i formalno i funkcionalno. Gledano s funkcionalne strane, smatra se da ispunjavaju diskursne funkcije koje predstavljaju podgrupu pragmatičkih funkcija. Na formalnoj strani,

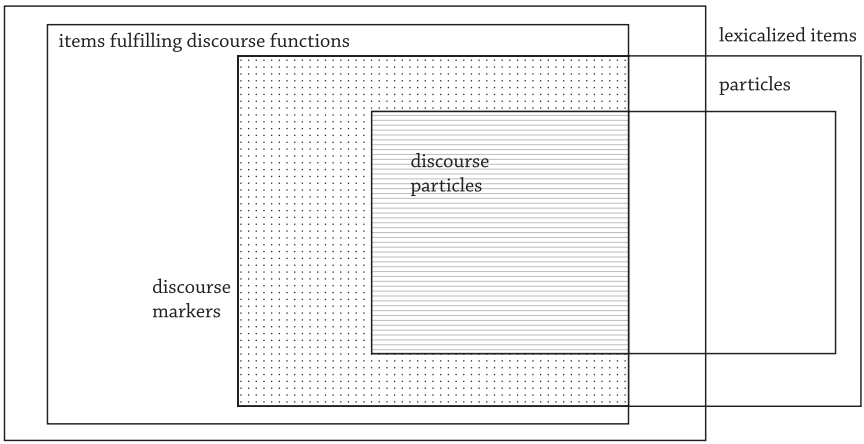

Slika 1. *Diskursne čestice vs. diskursne oznake (*Izvor: *Fischer, 2006: 7)*

možemo razlikovati leksikalizirane i neleksikalizirane jedinice, pri čemu među potonjima možemo dalje razlikovati čestice i druge. U ovoj tipologiji, diskursne čestice su jedinice koje su definirane i formalno i funkcionalno, dok diskursne oznake mogu biti leksikalizirane jedinice, uključujući čestice, ali i neleksikalizirane jedinice koje obavljaju diskursne funkcije.

Lingvističke jedinice koje "Konverzacijska gramatika" u engleskome jeziku identificira kao discourse markers (Biber, 1999)[2], Pintarić (2002) u hrvatskome naziva automatiziranim pragmemima ili podštapalicama. Pod podštapalicama Pintarić podrazumijeva nesvjesne, automatske prekide u diskursu samoga govornika koji imaju neko drugo, pragmatično značenje od onoga semantičnoga u samim izgovorenim riječima-podštapalicama (ibid: 225). S obzirom na to da označuju pauzu u govoru, podštapalice bi se mogle usporediti sa zarezima kojima se odvaja npr. apozicija, vokativi obraćanja, neki pragmatični prilozi (konektori u terminu Mirne Velčić, 1987) ili uzvici u rečenici i sl. Podštapalice mogu biti verbalne i neverbalne (geste i tikovi). Verbalne se podštapalice, poput neverbalnih, upotrebljavaju automatski, ali je njihov izbor u funkciji sadržaja pa se ne bi moglo reći da su one uvijek u potpunosti nesvjesne. Na primjer, podštapalicu *reko(h)* upotrijebit ćemo kada izgovaramo samocitat, a *veli-kaže* kad citiramo koga drugoga, što govori u prilog tome da smo gramatički svjesni značenja tih riječi. Pintarić objašnjava kako je frekvencija riječi u funkciji podštapalice veća od učestalosti ostalih pojedinih riječi u iskazu. Upravo su ta česta ponavljanja uzrok tome što podštapalice naknadno postaju nesvjesne i što ih ne poimamo kao normalne lekseme. Verbalni

[2] Navedena ih gramatika stavlja u šire okvire tzv. *utterance launchers* (hrv. *započinjači iskaza*), jer u engleskim primjerima one obično dolaze na početku: ***Oh, yeah****, that´s pretty.* ***You know*** *let´s talk to them too* Biber, 1999: 1076/7, u Pintarić, 2002).

automatizirani pragmemi imaju širok raspon oblika, od jednoga fonema (npr. umnažanje veznika *iiiii, aaaaa,* čime se postiže potrebna pauza za razmišljanje ili uporabu prave riječi) pa preko leksema (npr. *znaš, slušajte, dakle*) do cijelih nizova riječi (npr. *u svakom slučaju, da tako kažem*). Podštapalice mogu biti iskazane različitim vrstama riječi i različitim gramatičkim oblicima, fleksijski ispravnima i neispravnim, što znači da gramatički oblik nije presudan u njihovu formiranju ni u značenju. Pintarić označava podštapalice kao strano tkivo u iskazu jer se umeću unutar iskaza kao neka zatvorena cjelina koja obično nema nikakvih fleksijskih dodira s riječima u iskazu pa se u pisanom obliku odvaja zarezima (ibid: 235). Funkcije podštapalica su isključivo pragmatične. Govornik podštapalicama može, između ostalog, naglasiti vlastito uvjerenje (*prirodno, svakako, razumije se samo po sebi*), pojačati svoj zaključak i dodati objašnjenje (*dakle, znači, to jest, drugim riječima*), ublažiti svoje tvrdnje (*pa znate, šta ti ga ja znam, koliko-toliko*), iskazati čuđenje ili divljenje (*zamisli, molim ja tebe*), osigurati vlastiti autoritet i pojačati uvjerljivost (*apsolutno, eventualno, eksplicite*) itd. Pintarić ističe da svi automatizirani pragmemi/podštapalice imaju pragmatično značenje i da pridonose jezičnoj višeslojnosti i izražajnosti. Zbog toga ih je, baš kao i sve ostale pragmeme, potrebno učiti u sustavu i sastavu jezične kulture. Kad se dobro nauče u stranom jeziku, njihova uporaba postaje mehanička, automatizirana i nesvjesna. Međutim, upozorava Pintarić (ibid: 245), zbog nedovoljne samokontrole često se događa da prilikom govorenja na stranome jeziku nesvjesno iziđu podštapalice iz materinskoga jezika (usp. Vickov, 2010).

Pons Borderia (2008) upućuje na još jednoga terminološkog takmaca diskursne oznake. Riječ je o nazivu *konektor* (engl. *connective*, franc. *connecteur*, tal. *connettivo*, španj. *conector*) koji su tijekom 1980-ih europski znanstvenici upotrebljavali za one elemente čija je glavna funkcija povezivanje jezičnih iskaza. Nekoliko godina kasnije, točnije 1987. godine američka lingvistica Deborah Schiffrin popularizirala je u SAD-u termin diskursna oznaka, pri čemu valja naglasiti kako njezine diskursne oznake imaju niz različitih funkcija među kojima je i funkcija povezivanja rečenica. U kontaktima europske i američke lingvističke tradicije, termini konektor i diskursna oznaka smatrali su se u mnogim slučajevima sinonimima, što je često dovodilo do konfuzije. Kao primjer Pons Borderia (ibid.) navodi vlastita razmatranja diskursnih oznaka u okviru teorije relevantnosti,[3] pri čemu se termin diskursna oznaka koristi kao hiperonim, dok se konektor rabi kao jedan od njegovih hiponima (zajedno s terminima *modalna čestica*, engl. *modal particle* i *interaktivna oznaka*, engl. *interactive marker*). U teoriji relevantnosti

[3] Riječ je o teorijskoj koncepciji koja počiva na Griceovoj teoriji konverzacijskih/razgovornih implikatura (usp. H. P. Grice, *Logic and conversation*, u: Jaworski-Coupland, 1999: 76-88), ali se u proučavanjima diskursnih oznaka najčešće veže uz Dianu Blakemore koja se, prihvaćajući diskursne oznake (ona ih naziva *diskursnim konektorima*) kao vrstu Griceove konvencionalne implikature, fokusira na to kako diskursne oznake postavljaju ograničenja na implikature. Blakemore zastupa mišljenje da diskursne oznake nemaju reprezentacijsko značenje, već samo proceduralno koje se sastoji od uputa kako manipulirati konceptualnom prezentacijom jezičnog iskaza (usp. Blakemore, *The context for so-called "discourse markers"*, u: Malmkjaer i Williams, 1998: 44-60, Fraser, 1999: 936).

termin konektor se upotrebljava u vrlo specifičnom značenju. Odnosi se na one lingvističke elemente kojima je zadatak ograničiti izvođenje inferencija između dvaju iskaza dodavanjem, pojačavanjem ili opovrgavanjem prethodnih pretpostavaka ili pak aktiviranjem određenih tipova konteksta. Grupa konektora, kako ih poima teorija relevantnosti, ne podudara se uvijek s istim grupama diskursnih oznaka kakve obično razlikuju drugi teorijski pristupi. Na primjer, *apozicijske oznake* (engl. *apposition markers*), kao što su engleski izrazi *in other words* (hrv. *drugim riječima*) ili *that is* (hrv. *odnosno*) mnogi lingvisti smatraju konektorima, ali ne i zagovaratelji teorije relevantnosti. Ono u čemu se preklapaju nazivi diskursne oznake i diskursni konektori odnosi se na dva središnja svojstva jezičnih jedinica svrstanih pod navedene pojmove, a impliciraju funkciju povezivanja jezičnih iskaza, odnosno dvaju diskursnih segmenata i nevršenje nikakva utjecaja na istinite uvjete pretpostavke izrečene jezičnim iskazom (Hansen, 1997; DeFina, 1997). Pritom, međutim, Blakemore (1996) ističe kako termin diskursne oznake, bivajući upotrijebljen za suklasificiranje svih jezičnih jedinica koje imaju oba navedena svojstva, ne respektira važnu razliku između izraza dviju različitih vrsta: onih koji ne utječu na istinite uvjete pretpostavke, ali su konceptualni i onih koji ne samo što ne utječu na uvjete izrečene pretpostavke nego nisu ni konceptualni. Naziv diskursni konektori odnosi se samo na oblike potonje vrste.[4]

Priklonivši se terminologiji kakvu je prethodno iznio zagovornik pragmatike teksta Teun van Dijk (1977) Mirna Velčić (1987) također razmatra teorijsku identifikaciju konektora za koje zaključuje da involviraju segmente govora koji utječu na određenu razinu teksta, a ne samo vrste riječi kao što su veznici ili neki prilozi. Naglašavajući kako je gotovo nemoguće izraditi konačni popis svih jezičnih izraza koji na razini analize diskursa vrše funkciju povezivanja dijelova teksta[5], Velčić definira konektore kao jednočlane ili višečlane jedinice u funkciji povezivanja susjednih struktura. Konektor povezuje strukturu kojoj formalno pripada sa strukturom koja joj prethodi ili koja slijedi (ibid: 30). Velčić donosi funkcionalnosintaktičku podjelu konektora na pet kategorija, pri čemu naglašava da ta podjela upućuje na činjenicu kako predmetna jezična sredstva, često spominjana kao npr. sinsemantične riječi[6], plan sadržaja kojih je teško dokučiti, nisu ni leksičke jedinice ni sasvim gramatikalizirana jezična sredstva. Kategorije konektora su sljedeće: relativni (npr. *što, koji, tko, nešto, otkuda, kao što*), vezničkі (*npr. i, ali, jer, a niti, već zato što, a uz to*), priložni (npr. *međutim, naime, prema tome, zbog*

[4] O konceptualnom i proceduralnom značenju općenito, o semantičkom aspektu proučavanja diskursnih oznaka (razmatrano i s obzirom na različitu terminologiju) više u Schourup, 1999., poglavlje 3, str. 242-257.

[5] U svojoj knjizi "Uvod u lingvistiku teksta" Velčić pod pojmom *tekstova* podrazumijeva i pisane i usmene komunikacijske cjeline koje su koherentne i smisaone s obzirom na povezanost njihovih sastavnih dijelova (1987: 133).

[6] Raspravljajući o samoznačnim (autosemantičnim) i suznačnim (sinsemantičnim) vrstama riječi u hrvatskome jeziku Silić (2005) upućuje i na riječi i izraze kao što su *dakako, naravno, bez sumnje, po svemu sudeći* i sl. koji se, prema ovdje iznijetim postulatima, smatraju diskursnim oznakama, odnosno, konektorima. Takve riječi, u skladu s teorijom iskaza, Silić naziva modalnim riječima kojima subjekt govora utvrđuje svoj odnos prema objektu govora (ibid: 15).

toga što), frazeologizirani (npr. *u prvom redu, na primjer, bez obzira na to*) i propozicionalni konektori (npr. *važno je da, treba imati na umu da, što se toga tiče valja u prvom redu reći da*). Predloženu podjelu konektora, upozorava Velčić, valja prihvatiti s rezervom. Postavlja se, naime, pitanje kako razvrstati tako mnogobrojnu i otvorenu skupinu jedinica različitih struktura i sadržaja, objedinjenih funkcijom koju obavljaju u tekstu, odnosno funkcijom oblikovanja predstave o cjelovitosti teksta (ibid: 50). Otvoreno je i pitanje usklađivanja sličnosti i razlika tih jedinica s obzirom na promjenljivost njihova statusa (*samostalnost/nesamostalnost, uključenost/neuključenost*) te stoga i na obilježja kojima su prožete u kontekstima različitih uporaba. Ipak, iz navedene klasifikacije, otvorene pragmatičkim implikacijama, Velčić zaključuje sljedeće:

> "Jedinice u konektorskoj funkciji povezuju tekst na način koji ovisi o kategoriji u koju ih upisujemo. Relativni konektori povezuju tako da iskazuju narav dodavanja dviju susjednih struktura, pobliže određujući elemente u najbližoj zavisnosti. Veznički konektori povezuju tako da u prvom redu uspostavljaju tip logičkog odnosa, a priložni konektori takve odnose u prvom redu modificiraju. Frazeologizirani konektori ističu trenutke relevantne za kompoziciju teksta, a propozicionalni konektori u prvom redu signaliziraju kôd u kojem se poruka u cjelini aktualizira. O kvaliteti aktualizacije teksta ovisi prepoznavanje leksičkih i gramatičkih obilježja jedinice pojedine kategorije konektora. Zato može vrijediti i obratno. Leksička i gramatička obilježja jedinice upisane u određenu kategoriju uvjetuju način na koji će se ta jedinica aktualizirati u tekstu" (ibid: 51).

Silić na konektore gleda kao na "signale kontekstualne uključenosti" (1979: 80), odnosno vezna sredstva na razini teksta koje treba razlikovati od veznika kao veznih sredstava na razini rečenice. Navedenu razliku Silić objašnjava na primjeru složene rečenice *Dobar vojnik voli svoju zemlju, jer ga je rodila*. Uz pretpostavku da se u toj rečenici s dvouzlaznom i dvosilaznom melodijom kriju dvije poruke, zavisna se surečenica *jer ga je rodila* može potpuno osamostaliti: *Dobar vojnik voli svoju zemlju. Jer ga je rodila.* Tada se veznik *jer* (vezno sredstvo na razini rečenice) u prirodnim komunikacijskim uvjetima obično zamjenjuje veznim sredstvom *naime* koje spada u vezna sredstva na razini rečenice i koja nazivamo konektorima. Uz *naime*, Silić navodi i konektore *međutim, pak, dakle, prema tome, u skladu s time* i dr. (2010: 398).

U analizama predmetnih jezičnih jedinica prilično je čest termin i *pragmatička oznaka* (Redeker, 1990; Brinton, 1996; Andersen, 1998; Erman 2001). Riječju pragmatička, pojašnjava Andersen (2001), sugerira se relativno nizak stupanj leksičke specifičnosti i visok stupanj kontekstualne osjetljivosti. On odbacuje termin diskursna oznaka kako bi izbjegao pomutnju s Fraserovim viđenjem ovih leksičkih jedinica, prema kojemu su diskursne oznake podgrupa pragmatičkih oznaka koje signaliziraju sekvencijalni odnos između temeljne poruke i prethodnog diskursa (Fraser, 1996). Slično objašnjenje razlika između dvaju navedenih termina nalazimo i u tvrdnji Ute Lenk:

"Studije koje istražuju pragmatičke oznake često se usredotočuju više na interakcijske aspekte između sugovornika izražene uporabom partikula. Ipak, jedna od najvažnijih funkcija diskursnih oznaka je signaliziranje vrsta odnosa koje govornik opaža između različitih dijelova diskursa" (Lenk, 1997: 2).

U razmatranju složenoga terminološkog aspekta proučavanja diskursnih oznaka uputno je, ističe Pons Borderia (2008), uzeti u obzir sljedeće:

1) S obzirom na činjenicu da se diskursnim oznakama pristupa iz različitih teorijskih perspektiva (npr. teorija argumentiranja, tekstna lingvistika, teorija relevantnosti, deskriptivne gramatike itd.), nema garancije za postizanje dogovora oko teorijskih postulata. Stoga, ako dva autora čak i upotrebljavaju isti termin, primjerice *konektor* (Blakemore, 1987; Van Dijk, 1977; u Pons Borderia, 2008), to još uvijek ne znači da se njihove temeljne pretpostavke nužno i podudaraju.
2) Granice diskursnih oznaka kao grupe jezičnih elemenata otvorene su i podložne debatama. Definiranje diskursnih oznaka uvelike će ovisiti o zauzetom teorijskom stavu: tako će se, na primjer, *teorija analize razgovora* (engl. *Conversation Analysis approach*) usredotočiti prvenstveno na interaktivne oznake, dok će pristup temeljen na tekstnoj lingvistici prioritet dati logičkim svojstvima.
3) Nije posve jasno koje funkcije imaju pojedinačne diskursne oznake. Temeljna pretpostavka naznačuje to da diskursno označavanje implicira funkciju povezivanja, iako su pretpostavljene i druge pragmatičke funkcije kao što su limitiranje inferencija (teorija relevantnosti), otkrivanje argumentacijskih uputa (teorija argumentiranja), označavanje društvenih odnosa (Ortega Olivares, 1986) ili modalnih odnosa vezanih za govornika i poruku (Weydt, 1989).
4) Konačno, treba imati na umu da riječi, koje se mogu upotrijebiti kao diskursne oznake, potječu, u većini slučajeva, iz disparatnih gramatičkih kategorija među kojima su najčešći prilozi, veznici i prijedložne fraze. Pritom, upozorava Borderia, postoji opasnost da se pri opisivanju funkcija neke riječi kao diskursne oznake navedu i one funkcije koje ne pripadaju diskursnom označavanju.[7]

Unatoč različitim opravdanjima i argumentima koji prate odabir određenoga naziva, stručna literatura još uvijek ne nudi konsenzus oko zajedničkoga, opće prihvaćenog naziva, ali ni oko odabira lingvističkih jedinica koje bi se trebale smatrati diskursnim oznakama. Tako, na primjer, u engleskome jeziku u različitim se teorijskim okvirima pod pojmom diskursnih oznaka nudi čitav spektar jezičnih jedinica, od složenih izraza poput *to return to my original point* (Fraser, 1988), preko *well* i *like* (npr. Miller i Weinert, 1995) do izraza "vokalnog štucanja" (engl. *vocal hiccups*) kao što su *um* i

[7] Za eksplicitna i vrlo detaljna pojašnjenja gramatičkog statusa diskursnih oznaka oprimjerenih izrazima iz engleskoga jezika vidi u Fraser, 1999.

uh (Croucher, 2004). Kako smo istaknuli u uvodnom dijelu ovoga rada, terminološka razmimoilaženja odražavaju golemu širinu mogućih teorijskih pristupa diskursnim oznakama koji često dovode do oprečnih mišljenja ne samo o tome kako nazvati te lingvističke elemente već i o tome koje jezične jedinice možemo smatrati diskursnim oznakama i koje funkcije obavljaju.

3. Umjesto zaključka

Promišljajući o iznijansiranim različitostima u aktualnom nazivlju vezanom za diskursne oznake prisjećamo se slikovite uporedbe kojom je Badurina (2008) opisala pokušaj određivanja pojma diskursnih oznaka. Usporedivši ga s vrtnjom svojevrsnog teorijsko-metodološkog kaleidoskopa, Badurina je istaknula kako se na pomisao da smo se, slažući različite teorijske perspektive, približili samoj biti pojma diskursnih oznaka, nadovezuje i nova misao da smo time, zapravo, tek na nekom novom početku. Teorijska se određenja diskursnih oznaka vrte, naime, u svojevrsnome začaranom krugu nudeći manje ili više preklapajuće, slične, ali i posve oprečne opise tih lingvističkih elemenata. No, u često prilično konfuznoj atmosferi međusobnog priznavanja, nadopunjavanja i pobijanja, što se ne doima plodnim tlom za izgradnju jedinstvenoga teorijskog okvira, bogatstvo međusobno preispitujućih teorija nameće izričitu potrebu za daljim istraživanjima koja bi, u perspektivi, trebala osigurati precizna određenja diskursnih oznaka. U tom smislu, Schourup će zaključiti:

> "Izobilje naziva i definicija u ovom području ne može se pripisati svojatanju ili modi. Općenito, naziv i definicija koji su upotrijebljeni u pojedinom teorijskom okviru odabrani su da ukažu na teorijske preokupacije, da se izbjegnu neželjene asocijacije te da se prihvate ili odbace određene lingvističke jedinice ili funkcije. Ovakva različitost se i može očekivati u području koje je tek nedavno postalo fokusom intenzivnog proučavanja i koje uključuje mnoga različita područja istraživanja diskursa, kognitivno, društveno, tekstualno i lingvističko. S druge strane, dok god postoje ovakve kolebljivosti diskursne oznake moraju ostati naziv s teorijskim aspiracijama, ali čije će precizno određenje ostati glavnim pitanjem" (Schourup, 1999: 242).

Literatura

Aijmer, Karin, *English Discourse Particles. Evidence From A Corpus* [Studies in Corpus Linguistics], John Benjamins, Amsterdam, 2002.

Andersen, Gisle, "The pragmatic marker *like* from a relevance-theoretic perspective", u: Jucker, Andreas H. i Ziv, Yael (ur.), *Discourse Markers: Description and Theory,* John Benjamins, Amsterdam, 1998., str. 147–170.

Andersen, Gisle, *Pragmatic Markers and Sociolinguistic Variation: A Relevance-Theoretic Approach to the Language of Adolescents.* John Benjamins, Amsterdam, 2001.

Badurina, Lada, *Između redaka. Studije o tekstu i diskursu,* Hrvatska sveučilišna naklada, Izdavački centar Rijeka, Zagreb – Rijeka, 2008.

Biber, Douglas i dr., *Grammar of Spoken and Written English*, Longman, London, 1999.

Blakemore, Diane, *Semantic Constraints on Relevance*, Basil-Blackwell, London, 1987.

Blakemore, Diane, *Understanding Utterances. An Introduction to* Pragmatics, Blackwell, Oxford, 1992.

Blakemore, Diane, "Are apposition markers discourse markers?", *Journal of Linguistics*, 1996., br. 32, str. 325–347.

Blakemore, Diane, "The context for so-called "discourse markers", u: Malmkjaer, Kirsten i Williams, John (ur.), *Context in Language Learning and Language Understanding,* Cambridge University Press, Cambridge, 1998., str. 44–59.

Croucher, Stephen M., "Like, You know, What I´m saying: A Study of Discourse Marker Frequency in Extemporaneous and Impromptu Speaking", *National Forensic Journal,* 22, 2004., br. 2, 38–47.

Diewald, Gabriele i Fischer, Kerstin, "Zur diskurziven und modalen Funktion der Partikeln *aber, auch, doch* und *ja* in Instruktionsdialogen", *Linguistica*, 1998., br. 38, str. 75–99.

van Dijk, Teun A., "Connectives in text grammar and text logic", u: Petöfi, J , van Dijk, Teun A. (ur.), *Grammars and Descriptions,* Walter de Gruyter, Berlin, 1977., str. 11–63.

Erman, Britt, "Pragmatic markers revisited with a focus on *you know* in adult and adolescent talk", *Journal of Pragmatics*, 2001., br. 33, str. 1337–1359.

de Fina, Anna, "An analysis of Spanish *bien* as a marker of classroom management in student-teacher interaction", *Journal of Pragmatics*, 1997., br. 28, str. 337–354.

Fischer, Kerstin i Drescher, M, "Methods for the description of discourse particles: Contrastive analysis", *Language Sciences*, 1996., br. 18, str. 853–861.

Fischer, Kerstin, "Validating semantic analyses of discourse particles", *Journal of Pragmatics*, 1998., br. 29, str. 111–127.

Fischer, Kerstin (ur.), *Approaches to Discourse Particles*, Elsevier, Oxford, 2006.

Fraser, Bruce, "Types of English discourse markers", *Acta Linguistica Hungarica*, 38, 1988., br. 1-4, str. 19–33.

Fraser, Bruce, "An Approach to Discourse Markers", *Journal of Pragmatics*, 1990., br. 14, str. 383–395.

Fraser, Bruce, "Pragmatic markers", Pragmatics, 1996., br. 6, str. 167–190.

Fraser, Bruce, "Contrastive Discourse Markers in English", u: Jucker, Andreas H. i Ziv, Yael (ur.), *Discourse Markers. Descriptions and Theory,* John Benjamins, Amsterdam, 1998., str. 301–326.

Fraser, Bruce, "What are Discourse Markers?", *Journal of Pragmatics*, 1999., br. 31, str. 931–952.

Grice, Paul H., "Logic and Conversation", u: Jaworski, Adam i Coupland, Nikolas (ur.), *The Discourse Reader,* Routledge, London – New York, 1999., str. 66 – 78.

Halliday, Michael A. K. i Hasan, Ruqaiya, *Cohesion in English*, Longman Group Ltd., London, 1976.

Hansen, Maj-Britt M., "*Alors* and *donc* in spoken French: A reanalysis", *Journal of Pragmatics*, 1997., br. 28, str. 153–187.

Hansen, Maj-Britt M., *The Functions of Discourse Particles. A Study with Special Reference to Spoken French*, Benjamins, Amsterdam, 1998.

Knott, Alistair i Dale, Robert, "Using a set of linguistic phenomena to motivate a set of coherence relations", *Discourse Processes*, 18, 1994., br. 1, str. 35–62.

Labov, William i Fanshel, David, *Therapeutic* Discourse, Academic Press, New York, 1977.

Lee-Wong, Song M., "Coherence, focus and structure: The role of discourse particle NE", *Pragmatics*, 2001., br. 11, str. 139–154.

Lenk, Uta, "Discourse markers", u: Verschaueren, Jef, Östman, Jan-Ola, Blommaert, Jan i Bulcaen, Chris (ur.), *Handbook of Pragmatics,* John Benjamins, Amsterdam, 1997., str. 1–17.

Levinson, Stephen C., *Pragmatics.* Cambridge University Press, Cambridge, 1983.

Lewis, Diana M., "Discourse markers in English: a discourse-pragmatic view", u: Fischer, Kerstin (ur.), *Approaches to Discourse Particles*, Elsevier, Oxford, 2006., str. 43–60.

Longacre, Robert, *Mystery particles and affixes. Papers from the 12th Meeting of the Chicago Linguistic Society*, CLS, University of Chicago, Chicago, 1976.

Miller, Jim i Weinert, Regina, "The function of *like* in dialogue", *Journal of Pragmatics*, 1995., br. 23, str. 365–393.

Nemo, François, "Discourse particles as morphemes and as constructions", u: Fischer, Kerstin (ur.), *Approaches to Discourse Particles,* Elsevier, Oxford, 2006., str. 375–402.

Ortega Olivares, Joaquín, "Aproximación al mecanismo de la conversation", *Verba*, 1986., br. 13, str. 269–290.

Ostman, Jan-Ola, *You know: A Discourse Functional Approach*, Benjamins, Amsterdam/ Philadelphia, 1981.

Pintarić, Neda, *Pragmemi u komunikaciji*, FFPress, Zagreb, 2002.

Pons Borderia, Salvador, "Do discourse markers exist? On the treatment of discourse markers in Relevance Theory", *Journal of Pragmatics*, 2008., br. 40, str. 1411–1434.

Redeker, Gisela, "Ideational and pragmatic markers of discourse structure", *Journal of Pragmatics*, 1990., br. 14, str. 367–381.

Redeker, Gisela, "Review article: Linguistic markers of discourse structure. Review of Deborah Schiffrin, 1987, *Discourse Markers*", *Linguistics*, CUP, Cambridge, 1991., br. 29, str. 1139–1172.

Schiffrin, Deborah, *Discourse Markers* (Studies in Interactional Sociolinguistics 5), Cambridge University Press, Cambridge, 1987.

Schiffrin, Deborah, "Discourse Markers: Language, Meaning and Context", u: Schiffrin, Deborah, Tannen, Deborah i Hamilton, Heidi E. (ur.), *The Handbook of Discourse Analysis,* Blackwell Publishing, Oxford, 2001., str. 54–75.

Schourup, Lawrence, *Common Discourse Particles in English Conversation.* Garland, New York, 1985.

Schourup, Lawrence, "Discourse Markers", *Lingua*, 1999., br. 107, str. 227–265.

Sesar, Dubravka, "O mogućnostima kategorizacije partikula u hrvatskom jezičnom standardu", u: *Suvremena lingvistika*, 1992., br. 34, str. 252–262.

Silić, Josip, "Suznačne (sinsemantične) i samoznačne (autosemantične) riječi", u: *Zagrebačka slavistička škola, Zbornik radova 2004.*, Zagreb, 2005., str. 13–18.

Silić, Josip, "Jezične discipline i njihove jedinice", u: *Zbornik radova s međunarodnoga znanstvenog skupa Riječki filološki dani 2008.*, Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2010., str. 395–399.

Velčić, Mirna, *Uvod u lingvistiku teksta*, Školska knjiga, Zagreb, 1987.

Vickov, Gloria, *Usvajanje diskursnih oznaka u engleskome kao stranome jeziku*, Neobjavljena doktorska disertacija, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2010.

Weydt, Harald, *Sprechen mit* Partikeln, Mouton de Gruyter, Berlin, 1989.

Ying, Shen, "An Analysis of Discourse Markers Used by Non-native English Learners: Its Implication for Teaching English as a Foreign Language", *Intercultural communication studies*, 2007., br. 19, str. 51–83.

Zeevat, Henk, "A dynamic approach to discourse particles", u: Fischer, Kerstin (ur.), *Approaches to Discourse Particles,* Elsevier, Oxford, 2006., str. 133–148.

Zwicky, Arnold, "Clitics and particles", *Language*, 1985., br. 61, str. 283–305.

SUMMARY
Gloria Vickov
TERMINOLOGICAL TURMOIL IN THEORETICAL IDENTIFICATION OF DISCOURSE MARKERS

Although discourse markers study has become a focus of intensive linguistic research within past three decades, there is still no unified empirically grounded theory on these language units. The cause of this, among other things, lies in the terminological turmoil which seems to be a serious problem also for all the newcomers to this field of linguistic research. Within a wide spectrum of various terms, which often offer only nuances in differences related to the theoretical identification of discourse markers, this paper takes into consideration the most frequently used terms and synthesizes the basic theoretical guidelines specific to each of them.

Key words: *discourse markers; discourse particles; connectors; pragmatic markers; language units; term*